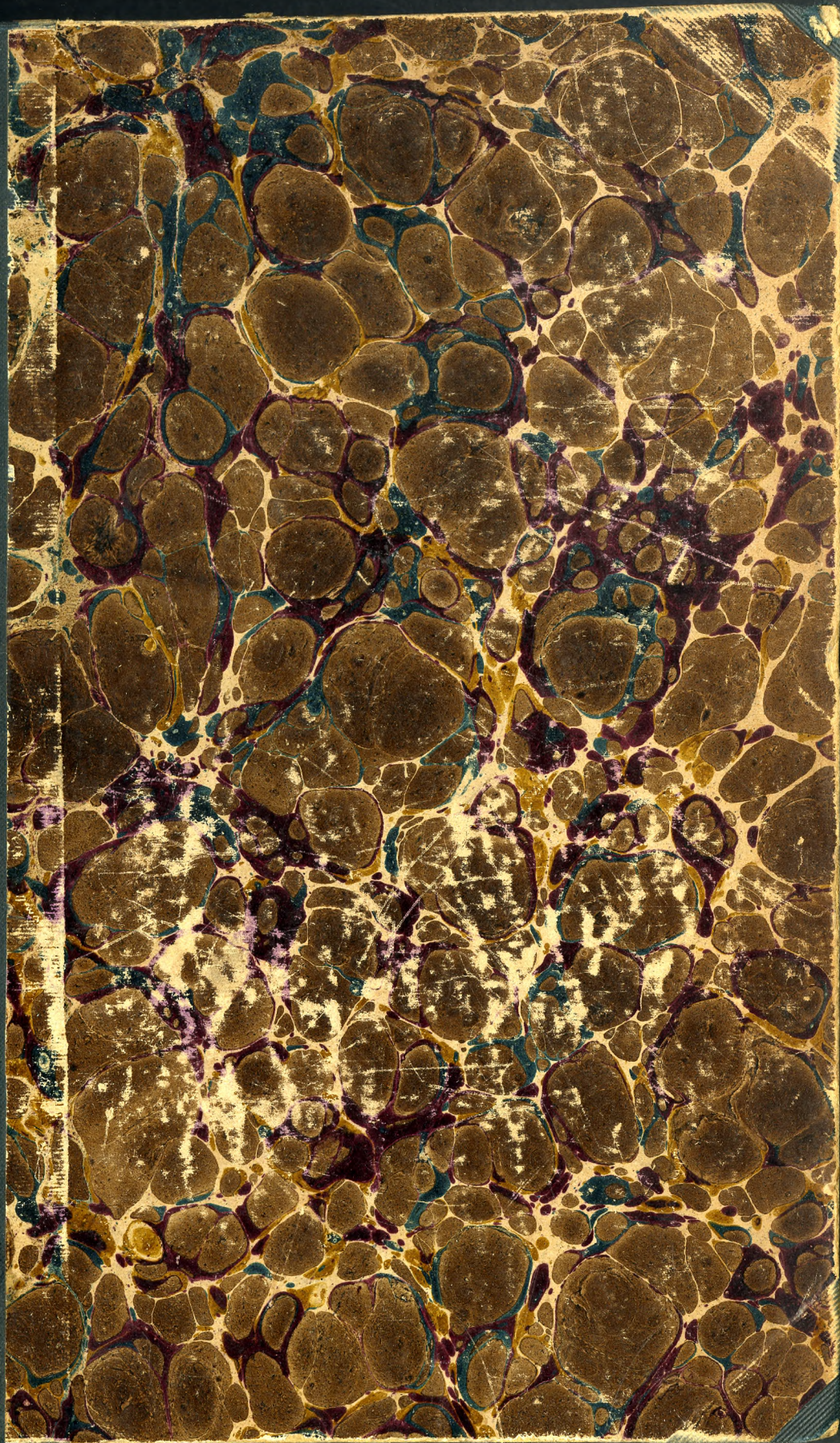

Politikai
röpiratok.

196.

Dr EMMER KORNÉL

ÉRTEKEZÉSE.

BÜNTETŐJOGI

(A magyar törv. segélyegylete javára kiadva)

REFORMMUNK ÉS

(A magyar törv. segélyegylete javára kiadva)

A SAJTÓKÉRDÉS

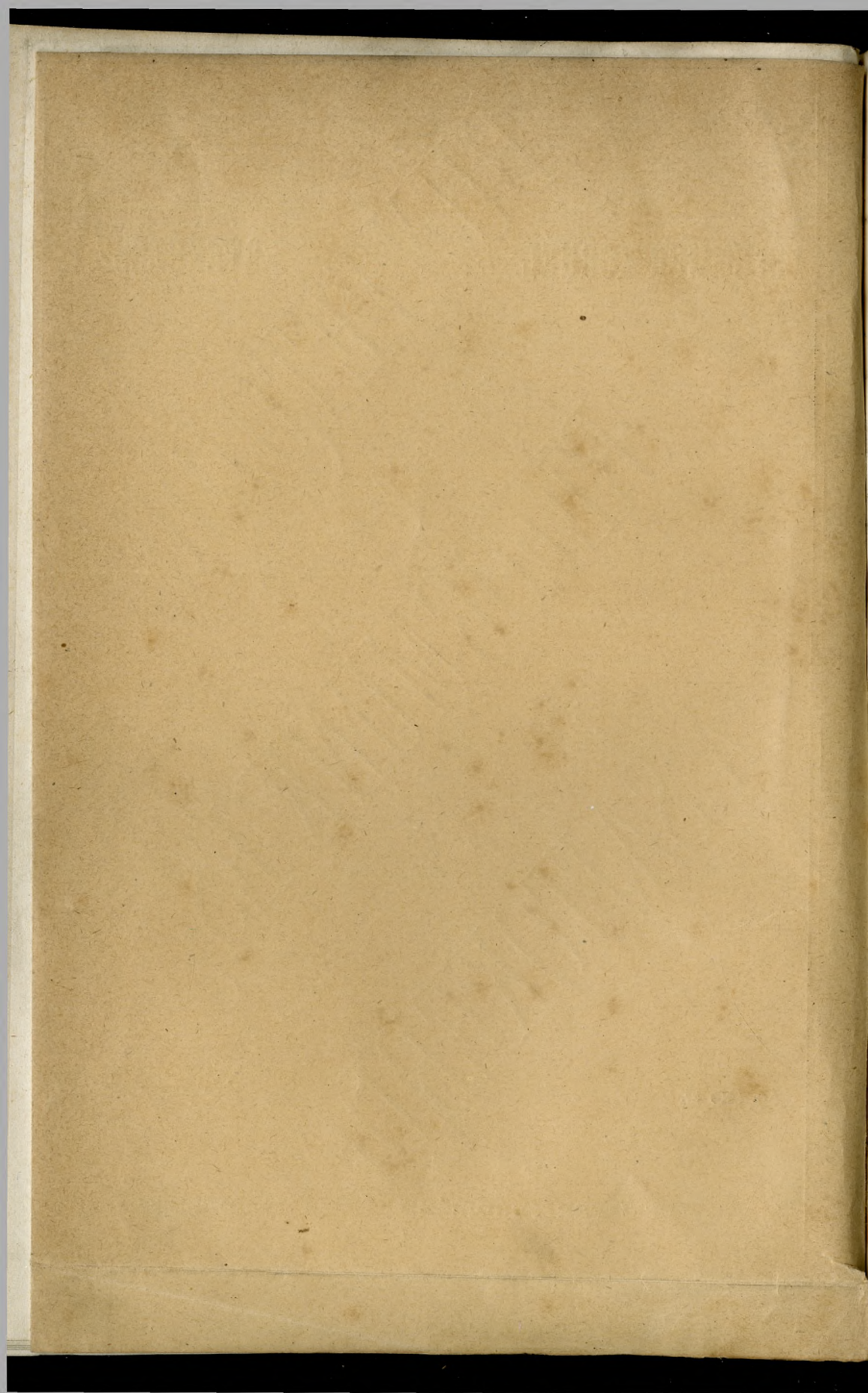
Ára 60 kr.

PFEIFFER FERDINÁND

BUDAPEST

1878

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

196
1822

BÜNTETŐJOGI REFORMUNK

A SAJTÓKÉRDÉS.

8.

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BÜNTETŐJOGI
REFORMUNK
ÉS
A SAJTÓKÉRDÉS.

DE LEMMER KORNÉL

ÉRTEKEZÉSE.

A MAGYAR IRÓK SEGÉLYEGYLETE JAVÁRA KIADVA.

BUDAPEST.

PFEIFFER FERDINÁND.

1878.

S. 16720056626

BÜNYITÉS

PROGRAMM

A SZAKTANÁRSÁG

DR. BALLAGI GÉZA.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Uraim!

Három hó még — s harmincz éve lesz, hogy Budapest föbb utcáin lázas mozgalom volt észlelhető.

A forrongás gyúpontja a PILVAX-féle kávéház volt, melyből a fiatalság tömegesen kitódult s az utcán, különböző elemekkel összevegyülve, folyton növekedő rajban, akadálytalanul haladt — LANDERER és HECKENAST könyvnyomdájáig.

Itt a tömeg vezérei — az utcákat és téreket elborító nép harsogó éljenzése között — egy sajtót foglaltak le és két nyomtatványt készíttettek legott.

E nyomtatványok elsejét, a március 15-ki tizenkét pont nevezete alatt ismerjük.

E pontok elseje így hangzik: **«Kivánjuk a sajtó szabadságát, a censura eltörlését!»**

Így született meg a magyar sajtószabadság, melynek bölcsődalát a másik nyomtatvány tartalmazta:

«Talpra magyar,
Hí a haza»

---

* Elmondattott a «budapesti «Jogász kör»-ben 1877. évi dec. 13-án.

Ez esemény azonban nemcsak a profán népet lelkesíté, mert nemsokára visszhangzott a törvényhozás csarnokaiban az adott jelszó, megalkottatván az 1848. XVIII. t. cz., melynek bevezető szavai ezek: «Az előző vizsgálat eltöröltetvén örökre s a sajtószabadság visszaállítatván, ennek biztositékául ideiglenesen rendeltetnek» — — —

Sajtótörvényünk ezen genesise nem sokban különbözik a sajtó felszabadításának azon körülményeitől, melyeket az osztrák 1848. évi márciusi, a francia 1830. évi júliusi s a nagy francia forradalom feltüntet.

De milyen is volt az állapot, mely ellen e mozgalmak irányozva voltak?!

A napi sajtó rémes alakban tünt föl a rendőrállam előtt.

Minden nap szórta támadásait azon intézmények ellen, melyeket a conservatív felfogás az állami rend létfeltételeinek ismert.

Mig a rendőrállam a kis körökben való eszmecszerétől is tartott már, addig a napi sajtó az egész lakosságot folyton tanácskozó nagy népgyüléssé alakította át, melyen census és qualifikatio nélkül mindenki résztvehet, bárki szólhat mindenkizez, új jogokat fedezve fel, addig kimondani sem mert reformokat hirdethet s a kormányzást egészben és részben ellenőrizheti, bírálhatja, boncolhatja.

Támadni látott abban eszközt, mely az addig

elszórt és izolált gondolkozók között organikus közlekedési kapcsolatot teremtett s a nem gondolkozókkal dogmáit elfogadtatta, tetszetős és hizelgő alakban találván eléjük azokat: szóval — közvéleményt teremtett, a parlamentarismus minden garantiája nélkül, minden biztosíték nélkül arra nézve, hogy az állampolgároknak nem-e a szenvedély és hazugság szülte nézet keltetik és neveltetik közakarattá az obiectív érvelés eredményei helyett, mely utóbbtól félni a rendőrállamnak egyébiránt szintén elég oka volt.

E gyorsan fejlődő és növekedő, szervezetlen hatalom jogosultsága, jogi és politikai jelentősége, őt megillető szabadsága s ennek szükségszerű korlátai, szóval törvényhozási természete fölött gondolkozni, ideje sem volt a hatalomnak.

Lázás izgatottságában, mely a meglepőleg beköszöntött árvíz hatásához hasonló volt, a legbámulatosabb praeventiv intézkedésekhez nyult, melyek alól a sajtó, részint termékei keletkezésének és terjesztésének nehéz ellenőrizhetése, részint az anonymitás, részint az irány kitérő simasága által, kibúvni igyekezett és többnyire tudott is.

Maga a sajtó, mint a népélet organikus produktuma, nem foglalkozott saját theoriájának felállításával. Meg volt, működött s oly faktorként lépett fel, melylyel számolni kell. A **gondolatszabadság formulájával** takarta theoriájának hiányát. S mindenki

készségesen fogadta el a gondolatszabadság **korlátlan** jogosultságát. Senkinek sem jutott eszébe, hogy a sajtó nem merő gondolatokat közöl, hanem tényeket tartalmaz s a gondolatszabadság címén került a korlátlan sajtószabadság az alapjogok sorába.

Egy csapással jelszóvá, politikai axiomává emelve, misem természetesb, mint hogy absolute követeltetett; hogy a radikalismus semmi korlátját sem akarta elismerni s hogy a társadalmi együttlét feltételeinek, a jognak természetéből sem formáltatott ellenében határ, mert «mit árthat a társadalmi együttlétnek a gondolat s mit a — papir, melyen nyomtatva van?»

Minden, mi a sajtóval összeköttetésben áll, a politikai szólásszabadság immunitásával kivántatott felruháztni s még oly emberek is, kik különben szivesen elismerik, hogy élelmi vásárra, fáklyásmenetre, színházra, kocsiközlekedésre, lóversenyre nézve kellenek rendőri intézkedések: a sajtóra nézve tiltakoztak minden rendszabály ellen. S hogy mily megvesztegető e felfogás, kitűnik abból, hogy még a legujabb csendes és józan időkben, 1873-ban, a magyar jogászgyűlésen, egy igen higgadt jogász, az országos muzeumnak járó ingyenpéldányt is támadta meg — a sajtószabadság szempontjából s hogy a magyar országgyűlés a tisztán fogyasztási adófélét képezett hirlapbélyeget eltörölte, mert az a sajtószabadság szempontjából megtámad-

tatott, mintha az — evésszabadság nem volna legalább is oly fontos, anélkül hogy az élelmi cikkek az indirect adó alóli felmentése sürgettetnék.

De hogy a sajtószabadság korlátlan követelése ép oly túlságokhoz vezet, mint annak felülről történt tagadása, azt élénken ecseteli WAHLBERG, osztrák állapotokról írván: «In überstürzender Hast wurden die ersten misslungenen Versuche mit dem Pressgesetze und der Pressjury 1848—1849 gemacht, nachdem die Verfassung vom 25. April 1848 Pressfreiheit und Schwurgerichte eingeführt hatte. Eine **schleuderhafte** Vorschrift über das Verfahren in Presssachen inaugurierte den... **Missgriff das Schwurgericht zu Gunsten der Pressdelikte, als eine Ausnahmeprozedur einzuführen**» (Tout, comme chez nous, csakhogy nálunk a súlyosító körülmény forog fenn, hogy 1867-ben, józan időkben tettük ezt. — De halljuk tovább!) «Anfangs Juni 1848 wurden in Wien die Wahlen zu Geschworenen, nach dem verkehrten Muster direkter politischer Wahlen — für eine richterliche Institution — ausgeschrieben. Schon der Hergang und Misserfolg des ersten politischen Pressprocesses am 27. August 1848, war ein öffentlicher Skandal, welchem, zum Schmerze aller Justizfreunde in Oesterreich, zahlreiche Wahrsprüche der Pressjury seit 1869, an die Seite zu stellen sind. Das haben nicht blos nationaler und verfassungsfeindlicher

Fanatismus und die einseitige Einführung der Pressschwurgerichte gethan! Auch unlautere Einflüsse auf die Bildung der Geschworenen-Listen (nálunk teljes indolentia ez irányban!) auch terroristische Journalartikel tragen die Schuld daran.»

«Die Regierung von 1848 liess das wohlgemeinte Pressgesetz vom 31. März, dem Drucke der erregten Tagesmeinung weichend, nicht ernstlich und stramm vollziehen. Die Ministerialverordnungen vom 18. Mai 1848 hoben die Bestimmungen über die Kautionspflicht, die Pflichtexemplare, das Verbot ausländischer periodischer Druckschriften, Geldstrafen u. a. m. auf.»

«Schon am 24. Juli 1848 sprach das Justizministerium seine volle Ueberzeugung aus, dass das provisorische (a mienk is még mindig az!) Pressgesetz vom 18. Mai, in vielen Punkten **lückenhaft und unzureichend** sei, welches der Pressfreiheit freiesten Spielraum gewährte und zu einer unheilschwangeren **Fluth von Schmachblättern** geführt hat (mint nálunk!). Nach Niederschlagung derselben erklärte die Regierung, dass aus allen Provinzen Klagen gegen die Uebergriffe und die Zügellosigkeit eines Theiles der Tagespresse vorlägen und es im Interesse der Pressfreiheit nothwendig sei, Abhilfe zu treffen... die **ausgebrochene Presseuche** zu bekämpfen...»

Ilyen állapotot teremtt mindenütt az absolut sajtó-

szabadság, mint minden politikai túlzás. Ez a jelszók s formulák átka.

Mindez menthető forradalmi időkben, melyekben a törvényhozás UHLAND szavaira emlékeztet:

«Kein Fürst ist noch so hoch gefürstet,
So auserwählt kein ird'scher Mann:
Dass, wenn die Welt nach Freiheit dürstet,
Er sie mit Freiheit tränken kann.»

De abból, hogy egy folyó, nagy jótétemény egy országra nézve, nem következik, hogy azt szabályozni s hol célszerű, töltésekkel és gátakkal ellátni nem szükséges és nem hasznos.

Ez áll a sajtóról is!

E felfogás azonban csak akkor és ott birt lábra kapni, a sajtó mint törvényhozási obiectum csak akkor és ott talált higgadtabb megítélést, hol a közvélemény alkotmányos népképviselőben lelt szerves közeget, s hol a gondolatszabadság szabályozott és biztosított kifejezésre juthatott a szólásszabadság immunitásában. S miután mi régóta alkotmányos nemzet vagyunk, bizonyos higgadtabb felfogás nyilvánul már 1848-ki sajtótörvényünkben is, mely bár igen liberális és csak a sajtószabadság egyoldalú érdekében lett **saját beismerése szerint** (lásd bevezetését) hozva, mégis mutat némi, bár nem egészen öntudatosan érvényesített, mintegy ösztönzerű érzéket — a sajtó jogi, rendőri, ipari és po-

litikai oldalainak valamennyie iránt s becsületére legyen mondva, nem szándékolta soha azt az állapotot, melybe sajtóügyünket azon «ideiglenes» törvény modern túl-fentartói, magyarázói s megvalósítói s némileg a körülmények is juttatták.

Annál kevésbbé tehetünk azon törvény alkotóinak szemrehányást, mert munkájuk bevégezése óta három mozgalom- és irodalomdús évtized folyt le, anélkül, hogy a sajtókérdés minden ágára nézve, tökéletes megállapodás jött volna létre a tudósok és politikusok között.

Hogy csak néhány példát említsek fel: vitás kérdések még mindig a sajtó rendőri biztosítékai és óvszerei; ingadozók a törvényhozások és írók a szerkesztői kvalifikációk, a köteles példányok, a helyreigazítási kényszer, a rendbüntetések, a kitiltások, a postadebit elvonása, az előzetes lefoglalás s az u. n. obiectiv eljárás körül; ingadozók a cautió, nyomdaengedély, colportage s egyéb ipari kérdésekben; különböző a sajtóügyekben követendő eljárás módzatai körüli felfogás. — Egyre nézve azonban irodalom s törvényhozások ujabban határozott megállapodást mutatnak s **ez a sajtó utján elkövetett cselekményekért való felelősségnek az általános anyagi és alaki büntetőjogi elvekre való fektetése.** És e tekintetben 1848. évi sajtótörvényünk, fokozatos kizáró felelősségi rendszerével, mely a büntetőtörvények általános elvei alól kivételességet statuál azon esetekre nézve, midőn

sajtó használtatott eszközeül valamely büntethető cselekmény elkövetésének, teljesen elavult. Elavult annyiban is, mennyiben különös eljárást állapított meg a bűnös tettek ezen nemeire s az által, elkövetői ket élite-bűnösökként ajánlotta a bírák különös kegyeibe.

Miután pedig büntetőtörvényjavaslatunk indokolása ezen elavult rendszer késő bajnokául szegődött, sajtóügyünk sokféle baja iránt szemet húny, sőt azok tagadására kel, a jelen állapotot védi s az 1848-ki sajtótörvényt, épen alaprendszere miatt fentartandónak hirdeti: a sajtóügy sok kontroversiája közül, a felelőség kérdését választottam tárgyául a mai értekezésnek, melynek célja nem az, hogy tán új elméleteket reveláljak — hanem hogy e gyakorlati tárgyra nézve, gyakorlati eszméket cseréljünk.

S mert — a napi sajtó egykori szerény napszámósaként — a sajtótörvényhozás kérdéseivel előszere-tettel foglalkozom, Önök eszmedús vitájából adatokat kívánok meríteni, meggyőződésem megerősítésére, vagy — ha kell — megváltoztatására.

Előadásomban szem előtt, kiválóan a napi sajtót tartandom.

* * *

A sajtószabadság főelvét BLACKSTONE formulázta helyesen, ki az angol írók módjára, nem sokat erőlködött a definitió tudományos színezetével s a helye-

set természetes szavakban hozta kifejezésre: «A mi a sajtószabadságot jellemzi — úgymond — az a **közlés előtti** minden akadálnak és megszorításnak eltávolítása, de nem a repressió, a büntetés hiánya a **közlés után**, ha tárgya büntethető természetű».

Igy van ez minden polgári szabadsággal. Ez a szólás és cselekvés szabadságának elve is. A visszaélést e szabadságokkal, nem lehet praesumálni. Ha valaki fegyvert vesz, nem szabad praesumálni, hogy azt gyilkosságra fogja használni; ha valaki száját nyitja, nem szabad praesumálni, hogy injuriát fog mondani: mert különben vége volna a társadalmi együttlétnek. A garancia a visszaélés ellen, a repressiv törvényben van, mely helyes formulázás és erélyes foganatosítás által, a visszaéléseket oly minimumra szorítja, hogy az e minimum okozta károk és hátrányok sokkal elviselhetőbbek, mintha e minimum lehetetlenné tételére irányzott törekvés által, a társadalmi létet magát, a biztosítani kívánt célt áldoznók fel.

A sajtó utján elkövetett büntethető cselekmények reprimálására nézve, különböző rendszerek javasoltattak s kíséreltettek meg, különböző államokban, melyek nagyrészt, azon némileg túlbecsült nehézséget igyekeznek ellensúlyozni, mely az ano- vagy pseudonymitás által a valódi bűnös előállítására ellen felmerül.

E rendszerek **elseje**, a francia, mely magát az anonymitást szünteti meg. « Tout article doit être signé par son auteur ».

Másodika, JOHN eszméje, mely szerint mindenkor a felelős szerkesztő tekintetik az egész lap szerzőjének, mert a cikk felvétele által, ő ad annak létet és az által, hogy vissza nem utasítja, azt assimilálja s ezért mindig büntettetik.

E rendszerek **harmadika** GLASER-é, s ez objectiv eljárásnak nevezetik. Ez a « sajátképeni » sajtóvétségekre nézve, lemond a bünös kitudásáról, s azért — mint a gyermek, ki a követ veri, melyen megsérült — csakis a sajtóterméket sujtja, annak megsemmisítése s a kárhoztató ítélet közlése által, a felelős személyt pedig rendbüntetéssel illeti.

A **negyedik** rendszer, a fokozatos, kizáró felelősség elvén alapszik. A szerző, szerkesztő, kiadó, nyomdász és terjesztő egy láncolatot képeznek, melyben a büntetés alól menekül, ki előzőjét meg nevezi, s az, kinek már nincsen előzője, bünbakul szolgál.

Az **ötödik**, az általános büntetőjogi felelősség rendszere, hol a bünösök rendes vizsgálat utján való kitudása mellett, azok bünhődnek, de csak azok, kikre szándékos közreműködés bizonyul, míg a vétkes gondatlanság büntetlenül hagyatik.

A **hatodik** végre, az előbbinek alkalmazása oly-

kép, hogy a köteles figyelem elmulasztása is büntetetik, a szándékos bűnösök megbüntetésén felül.

E rendszerek elvei vegyítve is fordulnak elő némely törvényhozásban.

Birálatuk magától foly, ha két kérdésre nézve tisztába jövünk. E kérdések:

Először: Léteznek-e, képzelhetők-e oly büntethető cselekmények, melyek csakis sajtó útján követhetnek el, melyek büntethetősége a sajtó különös természetében rejlenék?

Másodszor: Ha nem, — léteznek-e indokok, melyek a sajtóval, valamely büntethető cselekmény elkövetésére való visszaélés esetében, az általános büntetőjogi elvek alkalmazását tiltanák? Nevezetesen, a sajtószabadságnak politikai, vagy a jogbiztonságnak célszerűségi érdeke tesz-e ily eltéréseket szükségessé?

A gondolat tiltott kifejezése által elkövethető büntetendő cselekmények, büntetendők maradnak, akár nyilvánosan szóval vagy jellel, akár sajtó útján lettek elkövetve. Oly büntetendő cselekményt, mely sajtó útján el volna követhető, de szóval vagy jellel nem, olyat nem ismerek — feltéve, hogy a szóval elkövetésnek megvan a maga nyilvánossága.

Tárgyilag sincs különbség a két közlés-nem között. Ingerült gyülekezetben elmondott beszéd, hol a szónok hangja, taglejtése, arcjátéka s helyeslé-

sek lelkesítő közbekiáltása, s az érzelmeknek az arcokról való kölcsönös reflektálása, sokszor nagyobb tüzet gerjeszt, mint egy rendszerint józanul, higgadtan, és bírálva olvasott cikk, nem is szólva egy elrejtett inserátorról, vagy egy úgylis diskreditirozott lap tartózkodással fogadott közleményéről.

Vannak veszélyes gondolatnyilvánítások, melyek lételeme a nyilvánosság, s azok egyike-másika fölött lehet vitatkozni oly irányban, hogy felveendő-e a büntendő cselekmények sorába, de azon körülmény, valjon szóval vagy írásban, nyomtatványban vagy gyülekezeten lett legyen elkövetve, ez lehet enyhítő vagy súlyosító a büntetés kiszabásánál: a cselekmény büntethető természetén azonban mitsem változtat.

A felbujtás, szóval vagy írásban ép úgy követhető el, mint sajtó útján.

A felségsértés, a hűtlenség bizonyos nemei, hivatalos titok közlése, hivatalos hatalommal visszaélés, fenyegetés, istenkáromlás, hamisítás és az injuriák egész sora, ugyanazon nézpontra alá esnek.

A csaláshoz megkivánt tévesztés sőt a zsarolás fogalmához megkivánt félemlítésnek is lehetnek esetei, melyekben sajtó használtatik elkövetéséhez. (Nem értem itt a hirlapi közlés kilátásba helyezésével elkövetett zsarolást, a revolverjournalisták műveleteit.)

Mindezek GLASER, nem-sajátképeni sajtóvétségei.

E jeles kriminalista ugyanis, az 1866. évi német

jogászgyűlés számára, a sajtókérdésről írt véleményében, **sajátképeni és nem sajtóképeni** sajtóvétségeket különböztetett meg. Az utóbbi kategóriába sorolja mindazon büntethető cselekményeket, melyeknél a sajtó csak esetleges eszköz, de melyeket más úton is lehet elkövetni: míg sajtóképeni sajtóvétségek alatt, a — szerinte — csak sajtó útján elkövethető cselekményeket érti.

Vizsgáljuk meg e «sajátképeni sajtóvétségeket».

Vita tárgyát e címen, csakis az eredménytelenül maradt felhívás s az izgatás képezi.

GLASER ugyanis azon axiómából indul ki, hogy a felbujtás a büntetőjog általános elvei szerint, csak akkor büntethető, ha bizonyos személyhez irányzott s legalább kísérleti cselekménytől követett volt. Ő tehát erőszakot lát a büntetőjog elvén, abban, ha az eredménytelen s bizonyos személyhez nem, hanem csak az olvasóhoz intézett felhívás büntetéssel sújtatik.

Még kevésbé tartja az izgatást vagy lázítást az általános büntetőjogi elvek szerint büntethetőnek.

Ezek tehát, szerinte, csak a nyilvánossággal való visszaélések, melyek rendőri tekintetknél fogva reprimálandók s ez okból a nem-sajátképeni sajtóvétségekre nézve, a büntetőjog általános elveinek alkalmazását ajánlja, a sajtóképeni sajtóvétségekre nézve pedig, eltérést sürget a büntetőjog általános elveitől a felelősség tekintetében.

Mai feladatom körén kívül esik, e helyen ismertetni ama jeles cáfolatokat, melyekkel e theoria JOHN, JAQUES és BERNER részéről találkozott

Az 1866. évi német jogászgyűlés óta, ez meghaladott álláspont s már mint ilyent volt szerencsém azt bemutathatni az 1873. évi magyar jogászgyűlésen, melyen az egész sajtókérdéssel, mint előadó, majdnem ugyanezen nagyérdemű közönség előtt, behatóbban foglalkoztam.

GLASER «Gutachten»-e óta, az általános német büntetőtörvénykönyv s az olasz Progetto, az eredménytelen felhívást s az izgatást büntetendőnek nyilvánították, akár sajtó útján, akár nyilvánosan szóval követtetett el az.

Csak a mi törvényjavaslatunk — érdekes álláspontjára akarok utalni, melyet e kérdéssel szemben elfoglalt.

Meg kell jól különböztetnünk büntető-törvénykönyvünk javaslatában, a javasolt **törvényt** s az ahoz csatolt terjedelmes, jeles **indokolást**.

A szövegjavaslat, a modern büntető-törvénykönyvek és javaslatok nyomán, felöleli a sajtó útján elkövethető büntettek és vétségek minősítéseit és büntetéseit. A gondolatnyilvánítás útján elkövethető bűnös cselekményeknél, mindenütt intézkedik azon esetről is, ha azok a sajtó eszközével követtettek el s külön szakaszban megadja a «nyomtatvány» definitióját.

A ki tehát csak a törvényszöveget elolvassa, azon nyugodt meggyőződésben lesz, hogy, ki sajtót használ fel bűnös cselekmény elkövetésére, az, a büntető-törvény szerint fog lakolni érte, s az 1848. évi sajtótörvény ez elvvel ellenkező rendeletei hatályon kívül lesznek helyezve. . . . .

Csakhamar elveszti azonban ezen illúzióját, ki az indokolást elolvassa, melynek 18—23 lapjai, a sajtókérdésnek szentelvek.

Ezen indokolásban nem ígértetik egyéb annál, hogy az 1848. évi sajtótörvénynek a minősítésekre és büntetésekre vonatkozó 2—12. és 14—19. §§-ai fognak az életbeléptetési törvény által hatályon kívül helyeztetni; a felelősség kérdésére nézve azonban az 1848. évi sajtótörvény 13. és 33. §§-ainak fentartása helyeztetik kilátásba.

Az indokolásból tehát megtudja az olvasó, hogy a törvényszövegben megállapított büntetések nem arra akarnak méretni, ki a büntetőtörvény általános szabályai szerint bűnösnek találtatik, hanem arra és **csakis arra**, ki a fokozatos skála szerint vonathatik felelősségre, akár legyenek büntársai akár nem, akár legyen bűnös akár ártatlan.

Mintha külön törvényben kimondatnék, hogy az orgazda menekül a büntetés alól, ha a bűnrészes; — a bűnrészes, ha a tolvajt; — a tolvaj, ha a felbujtót megnevezi.

S ezen meglepetés oka abban van, hogy e javas-

lat indokolásában, szüzen őrizte meg, GLASER-nek, már saját maga által régen elhagyott tanát.

Az általános indokok 23. lapján ugyanis magyaráztatik, hogy miért vétetett fel a törvénybe, sajtó útján való elkövetése azon büntethető cselekményeknek, melyek a közönséges büntetőjogi kategóriáknak megfelelnek. Szól a felbujtásról is s így folytatja: . . . . «ezen eszme fentartásával elenyészik minden indok, mely e szempontból a sajtó útján elkövetett büntetteknek és vétségeknek külön törvénybe foglalását szükségessé és kívánatossá tenné. **Másképen** áll a dolog, ha a törvényhozás külön, vagyis tágabb értelmet akar adni a felbujtásnak: ha a felbujtás helyett, a sajtó útján eszközölt **felhívást** akarja a sajtóvétség tényezőjévé megállapítani. **Ez utóbbi esetben, természetesen szükség lesz külön sajtótörvényre, mert ily tágitás az általános büntetőjog elveivel kiegyeztetetlen, merev ellentétet képezne s egy és ugyanazon törvény két ellentétes elv, két ellenkező rendszernek, egymást megtagadó gyűjteményévé válnék.**»

Itt tehát az eredménytelen felhívás fogalmának heterodoxiájával korteskedik a nembüntetőjogi elvű felelősségi rendszert tartalmazó, külön sajtótörvény fentartása mellett.

De mi áll a törvényjavaslatban? — A miniszteri szöveg VI. fejezete az izgatásról szólván, 167. §-ában,

a valamely gyülekezeten ejtett szó vagy nyomtatvány útján való felbujtást definiálja, s egy ezt követő alinea-ban a következőket mondja :

«**Ha pedig a felhívás eredménytelen maradt,** a mennyiben az, a jelen törvény külön intézkedései alá nem esik, 2 évig terjedhető fogházzal és 1000 forintig terjedhető pénzbüntetéssel **büntetendő.**»

A következő §-ban az engedetlenségre **nyilvánosan szóval vagy sajtó útján való felhívás** büntettetik, az osztály-, felekezet-gyűléletre **izgatás**, a tulajdonjog vagy a házassági intézmény **megtámadása** stb. csupa GLASER-féle **sajátképeni** sajtóvétség, melynek az indokolás szerint e törvényben helye nem lehet. . . .

Azért mutattam reá törvényjavaslatunk s indokolásának ezen — «merev» ellentétére, hogy szives figyelmüket irányozzam arra, miszerint GLASER elkülönítési tanának még ily rendíthetlen híve is kénytelen beismerni, hogy e cselekmények, melyek miatt kivételes kriminalisztikus állást vindikál a sajtónak, el nem maradhatnak a büntetőtörvényből és büntethetők egyaránt, ha szóval is lettek elkövetve, s hogy a sajtó csak egyik, épen nem kizárólagos eszköze azok elkövetésének, valamint PORTALIS szavai szerint, a pisztoly vagy kard egyik eszköze a gyilkosságnak, anélkül, hogy külön pisztoly- vagy kardtörvény kellene.

Nem áll tehát az, mit az indokolás 23. lapján tartalmaz, hanem áll az, mit a 21. lapon mond s mi-

nek a törvényszövegben kifejezést adott, t. i. »Teljesen igaz, hogy a büntett természete nem más, ha a cselekmény sajtó útján, vagy más módon követtetik el,» mely elvek konsequentiáitól azonban a felelősség kérdésénél visszaretent és meghátrált. Helyesen-e?

Kétségünk a mondottak szerint nem lévén az iránt, hogy a sajtó útján elkövetett büntethető cselekmények, egyszerű, közönséges büntettek vagy vétségek, minden jogász előtt furcsának fog látszani ma azon kérdés, hogy az azokért való felelősség, mily elvek szerint szabályozandó?

Hisz ott van a büntetőtörvénykönyv! Ott található s ott keresendő a felbújtó, a tettes, a szerző, a segéd, a bünpártoló, a mentő, enyhítő, súlyosbító körülmények tana. Tessék azokat alkalmazni!

S ama furcsának mondott kérdésre mégis azt feleli két, egymástól messze álló párt, hogy: **nem lehet** az általános elveket alkalmazni.

Az **egyik**, a sajtószabadság politikai érdekének szempontjából tartja szükségesnek a kivételelességet, felhozván, hogy a sajtótermék szellemi és anyagi tevékenység összehatásának produktuma; hogy e két tényező közreműködését nem szabad egyforma mértékkel mérni; hogy a nyomdász, szedő, kihordó sokszor nem is tudja, ártatlan vagy bűnös tartalmu nyomtatványt kezel-e, és hogy a felelősségnek reájuk való kiterjesztése által, — büntetőtörvényjavaslatunk indo-

kolásaként, — «a szellemi munka, az iparos bírálata alá juttatnék, ki sokszor nem bírja a képességet sem, mely az ő intézetében nyomtatott irodalmi mű, rejtett, elasztikus, finom célzásának felismerésére szükséges.» E párt hívei tehát megelégszenek egy felelős személy üldöztetésével visszaélés esetében, — akár legyen az igazi bűnös akár nem; megelégszenek ez áldozattal, ha fel is mentetik azután, csak legyen kis tüneményes látványosság! A többit — rendszerint az igazi bűnösöket — «futni hagyják».

A **másik** párt azt tartja, hogy a közönséges büntetőjogi elvek — szemben a sajtóval — elégtelenek, a jogbiztonság megvédésére: mert azok kizárólagos alkalmazása mellett, a visszaélések legsúlyosabb esetekben is megtörténhetik, hogy constatálva lesz tárgyilag a sajtóvétség s nem lesz kinyomozható a tettes.

«In dieser Richtung — mondja JAQUES — erscheint es nun einleuchtend, dass alle Schwierigkeit der Pressgesetzgebung ihren Hauptsitz in den beinahe unübersteiglichen Hindernissen hat, welche der Entdeckung der Urheber von Pressdelikten im Wege stehen. Der Schriftsteller ist nicht genannt, das Manuscript ist vernichtet; Drucker und Herausgeber wissen nichts von den Einzelheiten des Zustandekommens einer Nummer, oder wollen nichts wissen, der Zeugenzwang ist unanwendbar, weil jeder der Befragten im Verdacht steht, Urheber zu sein und man sie

nicht zwingen kann, gegen sich selber auszusagen, der Arm der Justiz ist gelähmt. . . . Wir sind demnach für jetzt auf Palliativmittel angewiesen und gelangen so zur Nothwendigkeit, die allgemeinen Strafgesetze in Betreff der Pressdelikte zu ergänzen.» — Hasonló értelemben nyilatkoznak a francia legisták s ez a német 1874. évi sajtótörvény s jeles kommentátora BERNER álláspontja is.

Ezek tehát eltérést kívánnak a büntető törvény általános elveinek alkalmazásán **felül**, a rendbűntetések vagy egyéb intézkedések által. E határig azonban, az **egyszerű** jogászi theoriát fogadják el és csak a plusban térnek el attól.

Az első csoport politikai aggodalmait nem osztom.

A szellemi és anyagi tényező közreműködését az inkriminált sajtótermék létrehozásában — «egyforma mértékkel mérni» egy egészséges eszű bíró sem fogja. Tévedés — ne mondjam ferdítés — kiindulási pontul azt állítani föl, mintha a büntetőjog általános elvei, gépies és a subjektív momentumot elhanyagoló jogszolgáltatást vonnának maguk után. Hát a csalásnál, hamisításnál (hamis szelvények nyomtatása), tolvajlásnál (álkulcs megrendelése), hamis bankjegykészítésnél nem találkozunk szintén a szellemi és anyagi tényező közreműködésével, anélkül, hogy a judikatura bírálói aziránt panaszt emeltek volna valaha, hogy egyforma mértékkel méretik a tudatos s a tudatlan? —

Ki fogja elítélni a szedőt, nyomdászt, kihordót, a ki ellenben nem bizonyítható, hogy tudva járult a büntetthez.

Mintha a lakatost, ki kulcsduplikátumot készített, melylyel utóbb «lopás zárt helyről» követtetett el, okvetlenül büntetnék; mintha az általános elvek maguk után vonnák, hogy a hordár okvetlenül büntettség, ki egy zsarolásra szolgáló levelet kézbesít!

Hol hallottak ilyet?

De vannak ám esetek, mikor injurians házalni jár szennyes pamphletjével: egy tisztességes nyomdász sem akarja kiadni, végre akad egy «kiadója» . . . nem bűnös ez? nem-büntetendő ez, hacsak a szerzőt meg tudja nevezni?

Azt mondják «nehéz ezt reábizonyítani».

Az igaz, hogy nehezebb a bizonyítás, mint a törvényes vélelmezés, melyet a formális theoria védői kimondanak.

De hát gyilkosságoknál, gyujtogatásoknál, bankjegyhamisításnál könnyü a bizonyítás?

Az általános büntetőjogi elvek nyomán bizonynyára könnyebb a bűnösség bizonyítása, mint a formális elv kitérő rendszere mellett!

Azután, ha nehezen lehet ezt bebizonyítani, ez nem az önök baja, hanem a mienk, kik az általános elvek alkalmazását sürgetjük, kik szigorúbbak vagyunk.

A mozgalmas, alkotmányellenes idők lehetőségét hozzák fel. Uraim, ily idők számára, mikor a hatalom

nem respectálja a törvényeket, mi nem vesztegetjük okoskodásainkat és kutatásainkat, de lege ferenda et de lege lata!

Avagy attól félnek, hogy a szerkesztő a hozzá beküldött cikket figyelmesebben fogja elolvasni, ha nem bújhatik többé a szerző háta mögé; attól, hogy nyomdász nem fog szerződni szerkesztővel, kiről nem tudja, nem mindegy-e neki bezárják-e; kiről nem tudja, van-e benne tisztesség és értelmiség arra, hogy a nemzet tanszékét, melyről naponkint leczkéz, méltón betöltse? — Ha ezektől tartanak, akkor ne affektálják a félelmet sajtónk elsatnyulásától, mely szerintők a büntetőjogi elvek alkalmazása esetében okvetlenül be fogna állani.

Büntetőtörvényjavaslatunk többször idézett indokolása szerint, e rendszer «eltörpíti a gondolat nyilvános közlésének szabadságát s csökkenti azon nagy előnyöket, melyeket a civilizáció, az állam és a társadalom érdekei az eszmék terjesztésének szabadságából nyernek».

Tehát Angliában, Németországban, Franciaországban eltörpült az eszme, megakadt a civilizáció, és csak Magyarországon, Thuringiában, Bádenben és Belgiumban emelkedik a gondolat szabad szárnyakon, csak ez államokban halad a civilizáció, csak itt fejlődnek szabadon az állam és társadalom, s a többi óvilág síri sötétségben tresped??!

Félnék, hogy az ártatlan, tudatlan iparost elítéljük . . . de meg nem fontolják, hogy ez csak a fokozatos, kizáró felelősség, a fikciók rendszere mellett lehetséges, hol a nyomdászt ex nobili officio bűnösnek kell nyilvánítani, mihelyt a szerző és szerkesztő megszökött. . . .

Nem! E párt nem fog engem meghódítani!

Hogyan állunk már most azokkal, kik a jogbiztonság szempontjából sürgetnek «eltérő intézkedéseket?»

C'est selon.

A büntetőjog általános elveit ők is alkalmazzák s ez helyes.

De ha azt mondják, hogy a szerkesztő az egyedüli tettes, nem megyek velök, mert a fikciók barátja nem vagyok s már az iskolában azt tanultam, hogy a praesumptióknak a büntetőjogban tere nincsen.

Nagy lapoknál egyébiránt nem is gyakorolhat a szerkesztő ily nagymérvű befolyást minden közleményre. Kivülről jövő tudósításoknál biznia kell némileg a levelezőben. E rendszer egyébiránt «Strohmann» felállításához vezet.

Ha azt mondják, hogy az anonymitást kell megszüntetni, ismét nem megyek velük. A tolvajtól sem kérjük el a visite-kártyát, mikor lopni megy, már azért sem, mert félnünk kell, hogy lopott visite-kártyát nyomna a t. c. rendőrség kezébe.

Egyébiránt, eltekintve e rendszer gyakorlati nehézségeitől — a sajtónak bizonyos anonymításra szüksége van s a mellett érvek küzdenek, melyek a titkos szervezés érveivel analogok.

Azt mondják, rendbüntetéssel sujtják a felelős személyeket — az általános büntetőjogi elvek különbeni alkalmazásán felül a bűnösök tekintetében, — a köteles gond és figyelem elmulasztásáért, azon esetben, ha e mulasztásokból baj származik s nem ők a bűnösök, csak vétkesek.

Ez helyes, de eltérés-e ez az általános büntetőjogi elvektől?

Vizsgáljuk meg!

Ha egy építőmester, ki egy építkezésnek bejelentett, felelős művezetője, a köteles figyelmet elmulasztja s annak folytán egy állvány leszakad s valakit agyon zúz, ezt vétkességben szoktuk bűnösnek találni s megbüntetni, hacsak véletlen casust nem igazol s ez a büntetőjog általános elvei szerint történik.

Egy gyógyszerész a mérgeket el nem zárja szabályszerűen, valamelyik ügyetlen segéde chinin helyett strychnint kever a betegnek s ez belehal, hasonló eljárást követ a törvényszék s ismét a büntetőjog általános elvei szerint.

Vasuti híd javíttatik, a híd közepén kiveszik az összetartó csavarokat, veszély nem jeleztetik, vonat jő, a hídra reábocsáttatik s arról a mélységbe zuhan,

s a törvényszék ismét a büntetőjog általános elvei szerint, vétkességet lát és büntet.

S mindezek bekövetkezhetnek, akár legyen maga a főtett szándékos, vétkes, vagy büntetlen. A bűnös büntetetik, a felelős személy rendbüntésfélét kap.

És senkinek sem jut eszébe, hogy ebben eltérést lásson és elégteleneknek tartván a közönséges büntetőjogi elveket, sürgessen «különös intézkedéseket», egy különös építkezési, gyógyszerári, vasutjavítási büntetőtörvénykönyvben kodifikálandókat.

Csak a sajtóra nézve kívánnak ilyet. Mert a sajtó mindig valami rendkívülinek tekintetett, kivételességekkel dédelgetve lett.

Egyébiránt ne értsenek félre. Nincs ellenvetésem, ha a sajtó büntető, ipari, rendészeti rendszabályai külön kötetben kodifikáltatnak. Csak az elvek ne legyenek eltérők a józan ész és jog elveitől.

Nincs ellenvetésem az ellen sem, ha a gyógyszerészről és vasuti mérnökről szóló példámat sántikálóknak mondják; ha azt találják, hogy az általam is pártolt rendbüntetések, rendészeti természetűek, vagy teljesen sajtószertűek: csak a bűnösség kérdésére alkalmazzák az általános büntetőjogi elveket, mind anyagi mind alaki tekintetben, csak az absurdumot szüntessék meg!

De Önök külön jogot és külön eljárást teremtettek a sajtónak s ehez konokul ragaszkodnak!

Ezen rendbüntetésekre nézve a fokozatos, kizáró felelősség elve helyesen alkalmazható; de csakis ezeknél van helyén, mert a gondozásban logikus a sorrend, a sajtótermék technikus készülésének természetéből foly.

Szerkesztő, kiadó, nyomdász, terjesztő.

Ha a főmérnök elmegy, felelős az almérnök, ha ez is elmegy, a felügyelő, ha ez is elmegy, a munkás, így van ez vasuti munkáknál; hasonlóképen áll a dollog más, vigyázatot igénylő foglalkozásoknál, hol az állam bizonyos szakrendészeti funkciót ruházott az illetőkre.

Így van a sajtónál.

A francia 1828. évi sajtótörvény indokolása azt mondja: «Le gérant est une sorte de censeur, que la loi impose aux propriétaires du journal, dans le double intérêt de l'État et de l'association».

Az állam a censurát átruházta a felelős szerkesztőre, a kiadót megbízta, hogy legyen gondja arra, hogy a szerkesztő alkalmas és hív teljesítője legyen e kötelmeinek; a nyomdászt, hogy csak olyan kiadóval, a terjesztőt, hogy csak olyan nyomdászszal szövetkezzék, ki hitelt érdemel.

S ez nem fikció, nem hypothesis, mihelyt a törvény vétkességüket rendbüntetéssel fenyegeti.

Az állam funkcionáriusai ezek a sajtó terén s valamint az építkező, az explodálható kazán gépésze

mellé stb. nem állít rendőrt, úgy a szerkesztőségbe sem állít ilyet, mert az illetők gondozzák a munkát s felelősök; de az igazolás útja itt is nyitva áll s a porosz szerkesztő, kinek hibáján kívül, szedője «Herrenhaus» helyett «Narrenhaust» és másnap «Irrenhaust» szedett ki, igen egyszerűen menekült a büntetéstől a szigorú berlini törvényszék színe előtt.

Ezen tudományos és gyakorlati igazságok homályos érzete úgy látszik megvolt azon törvényhozókban, kik a fokozatos, kizáró bűnösség rendszerét fel találták.

Csakhogy nyilván összetévesztették a bűnösséget a vétkességgel s mi ez utóbbira illetet volna, az előbbire alkalmazták.

Igy jött létre a belga törvény s annak alapján az 1848. évi XVIII. t. cz, 13. és 33. §-a, melyek következőleg szólnak:

13. §. Sajtóvétségért büntettetik a szerző, ha ez nem tudatnék, a kiadó (értsd szerkesztő), ha ez sem tudatnék, a nyomda vagy metszde tulajdonosa.

33. §. Minden cikkekért, melyek valamely lapban megjelennek, ha a szerző felelősségre nem vonattathatnék, a nyilatkozatban kijelölt felelős személyek (tulajdonos, kiadó, szerkesztő) is feleletteherrel tartoznak. E felelősség kiterjed azon cikkekre is, melyeket más lapból vagy könyvből kölcsönöznek.

E rendszer, mely JAQUES szerint, a váltójogi regressusra emlékeztet, a legborzasztóbb fikciókra és praesumptiókra van alapítva. Ki libellosus cikket megrendel, büntetlen, így ki másnak cikkét kijavítja s csak így tette közölhetővé, kinek beegyezése nélkül soha sem látott volna napvilágot a bűnös cikk . . . . Ellenben gonosz szándék vélelmeztetik, ha valaki előzőjét meg nem nevezi, akár mert tényleg nem ismeri, akár mert anonymitását biztosította; dolust praesumál e rendszer, ha valaki külföldi szerzővel lépett összeköttetésbe. Viszont büntetlen, ki idegen nyelvű cikket fordított és csak így tette érthetővé — bármily bűnös legyen az. A bűnösség függővé tétetik attól, valjon magyarországi bíró elé állítható előzőt tud-e a felhívott megnevezni. A rendszer tagadja a bűnrészes bűnösségét. Nyomdász és szerkesztő büntettért büntettethetik, habár csak vétkekesség forog fen.

S ehez az a specialis esküdtszéki eljárás, mely a kivételességi rendszert ad absurdum vitte!

De hisz törvénytudó bíró nem is járhatna el e rendszer szerint, mert fellázadna benne a jogérzület — csak a minden áron felmentő specialis esküdtszéknek való ily jogszolgáltatási parodia!

De jó volt-e, bölcs volt-e az egész sajtóügyet odadobni a véletlennek? «Istenítéletre» bízni, hol sokszor a legtisztátlanabb kéz kitartja az izzó vasat s a tiszta elejti?

Engedjék meg, hogy e helyen szíves emlékeztükbe hívjam azokat, miket 1873. évi június 8-án mondtam a jogászgyűlésen:

«Az esküdtszéket — s abban BRUNNERT sem véve ki, minden újabb német és francia író megegyez — az angoljog félreértése folytán, honosították meg újabban a kontinensen. (HYE. Vorträge.)

Nem gondolták meg, hogy nem képesek vele együtt az angol nép jogérzetét, állampolgári érzékét, törvénytiszteletét, józanságát s birái iránti deferentiáját átültetni. Elfeledték az esküdttet lelkiismeretében szigorúan kötelezni arra, hogy a szaktudó bíró utasításait híven kövesse, magát bírónak s ne kegyelmezőnek tekintse. Elfeledték felhatalmazni a bírót arra, hogy utasításainak érvényt szerezzen s azért a helyett, hogy az igazságszolgáltatás ama két tényezőjének angolországi harmoniáját érték volna el, Montesquieunek a hatalmak megosztásáról szóló tanát félreértvén, . . . az igazságszolgáltatás torzképét teremtették meg s csak kevés politikusnak van elég őszintesége, hogy azt nyíltan beismerje. A tudomány feladata arra utalni.

«Természetes, hogy ezen intézmény indokolatlan és indokolhatatlan felmentéseivel csakhamar sok proselytát csinált a nagy közönségnél, mely a mysticimus és oraculumszerű dolgok iránt vonzalommal bír. A legértelmetlenebb verdictek megbámultatnak, mint

hajdan a Pythia össze nem függő mondásai s találkoznak, kik épen ezen értelmetlenségben látják a legmélyebb bölcséséget.

«Ha pl. az esküdtszék az első kérdésre; van-e rágalom az inkriminált cikkben? egyhangulag igenel; a második kérdésre: X. szerzője-e? egyhangulag igenel; — a harmadik kérdésre: bűnös-e X. a rágalomban? egyhangulag nemmel felel: akkor sokan leborulnak a szent mondás előtt és nem látják, hogy tout simplement, logikai botlás történt.

«Mindezek miatt sok gondolkozó mindinkább elfordul ez intézménytől s a kontinens már kezdi elejteni, sőt az angolok maguk is kezdenek agitálni ellene...

«De a politikai vagy sajtóvétségekre forum specialiként való alkalmazása az esküdtszéknek oly eszme, melynek szörnyű voltát theoria és praxis egyaránt kitüntette. Az esküdtek már az által, hogy a politikai szabadság őreiül vannak felhíva: a felmentésre egyenesen provokálva érzik magukat s csak azt vizsgálják, minő verdiktet vár tőlük a közönség. MITTERMAIERTŐL kezdve majdnem mindegyike az esküdtszék nagy védőinek kimutatta, hogy mily rossz szolgálatot tesz az esküdtszéki eszmének az, ki azt **csak** politikai vagy sajtóbüntettekre nézve, külön bíróságként lépteti életbe.

«Egyébiránt ily bíróság, mely a kegyelmezési

jogot usurpálja, nem jogintézmény, s csak megzavarója a jogi fogalmaknak s megingatója a jogérzületnek.

«Ezen okokból vonta el a II. német jogászgyűlés épen az u. n. politikai vétségeket az esküdtszéktől s ez okból mondta ki a lajtántúli parlament 1873. április havában, hogy mozgalmas időkben az esküdtszéki eljárás felfüggesztendő s helyesen jegyezte meg az alkalommal GLASER, ki az esküdtszék intézményét annyira tanulmányozta, hogy ezen felfüggesztési törvény nélkül «wäre kein Druckpapier stark genug, die Mängel einer Institution zu decken, die alltäglichen Fehler auf Fehler häuft, ohne dass Praxis und Wissenschaft denselben abzuhelfen im Stande wäre».

Ilyen felelősségi törvény s ilyen eljárás mellett, misem természetesb, mint hogy az a sértett magános, ki bíró előtt keresi sajtó útján megtámadott becsületének helyreállítását, nevetségessé válik s legfőlebb a sértő cikk új reprodukcióját s újabb sértegetéseket s tetemes perköltség fizetését éri el (mert az apparatus drága is), misem természetesb, mint hogy a kormány alig meri a legocsmányabb sajtóvétségek «megtörölését» megkísérteni, mert a botrány annál nagyobb, ha az oraculum cserben hagyja, mint azt az antik kormányok is érezték.

A sajtótörvényről pedig, melyen e bajok alap-

szanak, mit mond igazságügyi miniszteriumunk törvényjavaslata indokolásában?

«Nálunk e tekintetben, az eddig tapasztaltak szerint, a rendszerváltozás szüksége nem mutatkozott. Erre vonatkozólag nem nyilvánult oly vélemény, mely ily lépés szükségét tüntetné elő.

«Csupán az esetben kellene ama törvényben megállapított sarkelvet megváltoztatni, ha ezen változtatás a szükség által igazolhatnák. Ily szükség nem mutatkozott eddig.»

Il n'en voit pas la nécessité!

De ha ingadozott volna is az «indokolás», mi győzte meg teljesen a fokozatos rendszer helyességéről?

Egy **esemény**, melyet a csodálkozás és gyengébbeknek szánt meglepés bizonyos nuanceával mutat be.

Hallgassuk meg!

«A belga büntetőtörvénykönyv iránti javaslat megállapításánál, — ugymond — a javaslat szerkesztői és maga a kormány is, azon nézetben voltak, hogy a büntetendő cselekmények természetére és azok büntetésére nézve nem tévén különbséget, akár sajtó útján, akár más módon követessenek el azok: a vélemény nyilvános kifejezése által elkövethető büntetendő cselekmények közé, mindenütt fölvett azoknak sajtó útján elkövetése is. Ezen elvi megállapítás szerint szövegeztettek a bünszerzésre, a complicitásra, a felhívásra vonatkozó rendelkezések, s az 1831-ik évi dec. 1., 5., 10., 14., az 1847-iki törvény 1., 2. és 3. és az 1852-ik

évi törvény 1. és 2-ik cikkei némi módosítás után befoglaltattak a büntetőtörvénykönyvbe. «Les délits de la presse ne sont en définitive, que des délits ordinaires commis par la voie de la presse». Ez volt a bizottság általános véleménye. A javaslatnak a sajtóra vonatkozó több intézkedése keresztülment már a törvényhozás mindkét kamrájának tárgyalásain, s az elv mindenütt érintetlenül hagyatott mind addig, míg «*a nyilvános felhívás valamely büntett vagy vétség elkövetésére*» című fejezet nem került a képviselőház tárgyalása elé.

E fejezetnél indítványozta a képviselőház bizottsága a javaslat 377., 378. és 380. cikkeinek mellőzését, és az 1831-ik évi sajtótörvénynek fenntartását, s ezzel összefüggésben, egyszersmind a sajtó útján elkövetett büntetendő cselekményekre vonatkozó, s már azelőtt elfogadott cikkeknek megváltoztatását, *illetőleg a sajtó útján elkövetett büntetendő cselekmények fölötti rendelkezéseknek kihagyását a büntetőtörvénykönyvből*. Ezen nézethez járult Tesch igazságügyminister is azon okból, mert mint ezt a képviselők kamarájának az 1859-ik évi marcius hó 1-ső napján tartott ülésében kifejezte:

«a tárgy, *egy politikai kérdés magaslatára emeltetett*, s a bizottság azt gondolta, és a kormány is csatlakozott a bizottság ezen nézetéhez, hogy a viták valóságos jellemének megtartása végett, *s hogy a büntető törvénykönyv fölötti discussiókra ne nehezkedjék a politikai elfogultságok sulya*, tanácsosabb lesz, fenntartani a jelen helyzetet (az 1831. sajtótörvényt).»

A bizottságnak véleménye a kormány hozzájárulása folytán, a kamara által is elfogadtatott; s ennek következtében, elejtetvén a törvényjavaslat 377., 378., 380. cikkei, egyszersmind elhatározottat, a sajtó útján elkövetett büntetendő cselekményekre vonatkozó, már ezelőtt

elfogadva lett intézkedéseknek kitörlése a törvényjavaslatból.

Teljes joggal tartatik *meglepőnek*, hogy a kamara ezen határozata folytán eszközölt átvizsgálás folyamában, a bizottság által kitörültettek ugyan a sajtó útján elkövetett büntetendő cselekményeket illető intézkedések, azonban mégis fennhagyatott s törvénynyé vált a 66-ik cikknek negyedik pontja, mely így szól: «Mint a büntett vagy vétség szerzői büntettetnek stb.» «azok, kik nyilvános gyülekezeten vagy közhelyeken tartott beszédek, *«kifüggesztett falragaszok, nyomtatott vagy nem nyomtatott iratok által, egyenes és eladott vagy szétosztott felhívást intéznek annak elkövetésére».*

De még ennél is meglepőbb, hogy a később következő 444. és 448. cikkekben az általános büntetőtörvénykönyvbe foglaltattak az esetek is, ha a becsület vagy hirnév elleni megtámadás vagy a sértés *nyomtatott vagy nem nyomtatott iratok által* követtetett el.

Ezen jelenség, *az olasz büntetőtörvénykönyv* tervezetének elkészítése és megállapítása alkalmával, lényegében ugyanazon alakban ismétlődött.»

De mi következik ebből?

Ebből az következik, hogy a belgák és olaszok féltek attól, hogy a büntetőtörvénykönyv fölötti vita megzavartathatnék, ha folyamában a sajtókérdés is fölvetetnék, hol a bús hazafiak hosszas kirándulásokat tehetnek idegen vidékekre, mi a kodifikációt feltartóztatná. Inkább kitértek e kérdés elől. . . .

De ebből nem az következik, hogy a fokozatos

felelősség rendszere fentartandó és «noli me tangere»-nek tekintendő.

A belgák és olaszok, a példában, a sajtóvétségek minősítéseit és büntetéseit hagyták ki, avégből, hogy ne legyen politikai vita és késedelem.

A mi javaslatunk, e példára hivatkozva ugyan, mégis felvette ezeket magába és nem is kerülte el sem a politikai vitát, sem a késleltetést, mert az izgatásról szóló szakaszcsoport vissza is utasított az igazságügyi bizottsághoz, mely hiába fog az izgatás számára definitiót keresni. — — —

A példa tehát (különbeni gyarlóságától eltekintve), nem azt tanítja, mire felhozott: annál inkább, mert a felelősségi kérdés nem kell, hogy magában a kodexben lelje megoldását; a kodex elveinek a sajtóra való kiterjesztése, az életbeléptetési törvényben, vagy egy új sajtótörvényben lévén megoldható, anélkül, hogy e miatt a kodex fölötti tudományos vitatkozás idegenszerű politikai keverékkel elmérgesíttetnék.

Úgy jártunk tehát, hogy sem a kérdés előli kitérés, sem a sajtókérdés gyökeres megoldásának előnyeit nem élvezzük.

Azt mondja továbbá az indokolás: **egy hang** sem emelkedett nálunk a változtatás mellett...

A német Journalisten-tagokról van tudomása, a német Juristen-tagokból idézget, de arról, hogy ma-

gyar jogászgyűlés létez és hogy az, 1873-ban a sajtókérdéssel foglalkozott, hogy e magyar jogászgyűlés egyhangúlag kimondotta, **hogy a sajtóra az általános büntetőjogi elvek alkalmazandók, megfelelő rendszeti intézkedésekkel**: arról az indokolásnak — **nincsen tudomása**.

Pedig háromféle haszna lett volna belőle, ha leereszkedett volna a magyar jogászgyűlés évkönyveihez.

Először azon haszna, hogy megtudta volna, miszerint emelkedett «egy hang», mely ez irányban reformot tart szükségesnek;

másodszer azon haszna, hogy nem csufította volna el magát egy anachronismussal, minő a sajtókérdés ottani tárgyalása;

harmadszer azon haszna, hogy megtanulta volna, miszerint a magyar jogászgyűlés tud némely kérdést behatóbban és érdemlegesebben tárgyalni, mint a német író- vagy jogászgyűlés.

E hasznokról lemondott a javaslat indokolása, de azt hiszem nem mondott azokról le a magyar törvényhozás.

Azon lovagolnak ugyan némelyek, hogy a baj az eljárásban van s a felelősségen «**a prókátorok**» tépelődnek csak.

Csodálom! Hisz a büntetőtörvényhozási politika, melyet inauguráltunk, az, hogy előbb az anyagi, az-

után az alaki jogot készítjük. Azután más az eljárás és más az anyagi jog feladata. — A felelősségi kérdés helyes megoldásának feladata, igazságos repressió fenyegetése által, **megakadályozni** vagy minimumra szorítani a büntettek és vétségek **elkövetését**. — Az eljárás feladata pedig az, **kinyomozni** az **elkövetett** büntett vagy vétség **tetteseit** s megbüntetésüket eszközölni.

Bármely eljárást készítsenek, ilyen felelősségi törvénynyel nem fogják kipuhatolni az igazi bűnösöket s ha ül is valaki a vádlottak padján, mikor tudják, hogy az igazi bűnös van-e ott?

Szükségésnek látom tehát, hogy a sajtóval való büntethető visszaélések, az általános büntetőjogi elvek szerint toroltassanak meg, mind a felelősség (anyagi), mind az eljárás (alaki) tekintetében; szükségesnek látom, hogy a büntetőtörvénykönyvre vonatkozó életbeléptetési törvényben az 1848. XVIII. törv. cikknek ne csak 2—12. és 14—19., hanem 13. és 33. §§-ai is helyeztessenek hatályon kívül s a német 1874. évi május 7-ki sajtótörvény következő intézkedése recipiáltassék:

«Art. 20. Die Verantwortlichkeit für Handlungen, deren Strafbarkeit durch den Inhalt einer Druckschrift begründet wird, bestimmt sich nach den bestehenden allgemeinen Strafgesetzen.»

Szükségesnek látom, hogy bűnvádi eljárásunk szabályozásakor, az esküdtszéki intézmény, az arra vonatkozó kontár-rendeletekkel egyetemben eltöröltessék.

Szükségesnek látom végre, hogy a sajtórendészet szabályoztassék.

* * *

Tisztelt jogáször!

Távol vagyok attól, hogy ezen szerény észrevételekkel, töredékes megjegyzésekkel s elszórt idézésekkel a tárgyat kimerítettnek vélném.

Sok idevágó kérdést nem is érintettem meg.

Sok irót, ki halhatatlan érdemü forrásművet szolgáltatott e tárgynak, — mint HATIN, CHASSAN, STARKIE, BUYN, STEIN, LORBEER, LENTNER stb. alig említettem fel. Pedig tán ily szerző ismertetése élvezetesb volna a választott kérdésnél.

A sajtótörvényhozás számos kontroversiáját nem vehettem fel ez előadás szük keretébe.

Ezekért szíves elnézésüket kérem.

S ha e tisztelt kör némely tagja e pillanatban midőn előadásom befejezéséhez értem, (tekintettel az 1873. évi jogászgyűlésen való szereplésemre) azt találja magában gondolni: «Mitsém tanult azóta» — tegye legalább hozzá: «És mitsém felejtett».

Dr BALLAGI GÉZA.

